

Viðmerking:**Tungt er at eta sitt egið - og tað stolið**

Ein tann mest áhuga-verða kanningin nakrantíð í Føroya søgu er almannakanningjard: »Føroyar í kalda kríggnum - ella hernaðarkanningin. Bankamál, undirgrund, fiskimark o.s.f. er lítið afturimóti tí, sum verður avdúkað í hesi frágreiðing.

Tað týðningarmesta, ið eg havi fingið burtúr, eftir at hava nærslíð frágreiðingina, er hetta:

1. Hesin sonevndi ríkisfelagsskapurin hevur bygt á eina lagn:

Danska stjórnin og embætissverkið høvdu ongantíð ætlað at senda nakrar pengar til Føroya ella at byggja nakað vælferðarsamfelag. Tað vóru amerikanarar, ið trýstu donsku stjórnina at senda pening til Føroya, til tess at sleppa undan, at sjálvstýrisrørslan gjørdist ov sterk. Danir seldu pening av Marshallhjálpini, sum føroyingar sjálvsagt áttu sín part av, og kallaðu hetta hjálp úr Danmark.

Hetta er sum funningsbóndin, tá hann var hjá Ormi bónda: »Tungt er at eta sitt egið - og tað stolið».

2. Føroyskir politikarar hava biðið um pengar fyri at forða sjálvstýrinum:

Tað er skjálprógv, at ein føroyskur logmaður í 1959 fór til Danmarkar og bað um pening við teirri grundgeving, at annars gjørdist Tjóðveldisflokkurin og sjálvstýrisrørslan ov sterk.

3. Føroyar hava verið brúktar sum limagjald og skjoldur fyri Danmark:

Frágreiðingin prógv, at danska stjórnin nýtti Føroyar og Grønland sum limagjald til Nato, og sum skjoldur fyri at sleppa undan amerikanskum troppum í Danmark. Harvið slapp Danmark undan einum stórum vanda í kalda kríggnum, meðan vandin fyri føroyingar og grønlendingar øktist samvarandi.

4. Føroyskir lógmenn vistu um nógv, sum ikki varð sagt lógtingi og fólkinum:

Føroyskir lógmenn vóruð kunnaðir um fleiri loyndómur. Teir valdu tó at vera loyrali móti donsku stjórnini, heldur enn móti lógtingi og føroyska fólkinum.

5. Ein greið ætlan varð lögð fyri at forða føroyskum sjálvstýri: Tá sjálvstýrislandsstýri varð skipað í 1962, spurdu amerikanarar, hvat danska stjórnin ætlaði at gera við tað. Teir fingið svar, at danska stjórnin hevði tamarhald á stóðuni. Hon satsaði uppá, at føroyingar ikki fingið semju um eitt útspel. Um tað kortini eydnaðist, fór hon at royna at draga tíðina út. Og eydnaðist tað ikki, fór hon at leggja eitt týðiligt trýst á landsstýrið. Hetta skuldi gerast við at taka fram, hvussu heftir føroyingar vóru av donskum pengum og danskari umsiting. Landsstýrið kundi so stutt fáa nógv mikið av togi til at heingja seg sjálvt, sum teir orðaðu seg. Hetta er júst tað, við siggja í dag. Og ætlanin verður væl stuðlað av føroysku andstöðuflokkunum.

Hví verður hetta tagt burtur í fjølmíðlunum?

Onkrin fjølmíðlar hava gjørt nakað burtúr kanningini, men hetta hevur ikki fingið serligt pláss. Sjóntvarp Føroya hevur als ikki tikið hana uppá tunguna. Tá vit hugsa um, hvussu nógv sjónvarpið annars hevur gjørt burtúr málum sum bankamálum, skipamálum, undirgrundi o.s.f., tykist hetta sum ein sera lógin raðfesting. Hendan kanningin hevur upplýsingar, sum hava alstóran týðning fyri framtíðarstöðu Føroya, og sum ikki verða lagdir fram fyri almennin.

Tí vil eg fegin alment spyrja sjónvarpsstjóran: Hví hevur SVF ikki tikið hetta stórmál upp?

Metir SVF ikki at hetta er partur av uppgávu sjónvarpsins sum almennur upplýsingarmiðil?

Kann tað ikki fáa óhepnar avleiðingar, at slíkir upplýsingar verða afturhildnir í landsins kanska týðningarmesta fjølmíðli?

Ætlar SVF at gera nakað við hetta mál?

Tórbjørn Jacobsen, Kaldbak

Moralur

Ein populær definition av morali er at siga, at tú ert tað, tú gert. Tey, ið eru komnir eitt sindur longri, siga sjálvandi, at tú ert tað, tú roynir ella ætlar at gera. Gívi eg onkrum, eg júst havi bjargað av eini oydnari oyggj, eitt búrmátið, av tí at hann er diddarak av svolti, so ger tað ikki meg óndan, um hann doyri, rætt og slætt av tí at eg ikki visti, at tað kann vera lívshettisligt at geva einum, ið svoltuð hevur, so nógvan mat í senn beinanvegin. Á sama hátt: Um eg skjóti eftir onkrum við skörpum, so ger tað meg ikki ósekan, um hann ikki doyri — kanska tí at eg ikki rakti, ella tí at revolvarin ikki riggaði sum hann skuldi. Vit siggja, at tað er ikki altíð tað, við gera, sum definerar okkum, men heldur tað, ið vit royna at gera. Annars eru tey, ið hava meiri pening og betri umstøður at gera gott, eisini betri menniskju enn tey, sum liggja lami í songini ella ongan pening eiga. Hóast tað hevði verið so, sum summi víðgongd fólk halda, at allur heimurin er ein illúsió, so kundu vit kortini verið dómð eftir gerðum okkara, av tí at vit HALDA heimurina vera veruligan. Henda teoriin hjálpir okkum at skilja, hví ein hundur ikki kann kallast moralskt „góður“. Hóast hann kann kenna samkenslu, so er hetta bert eitt instinkt, eins og tað, ið ger, at hann drepur fyri at yvirleva (egoisman). Menniskju hava eisini hesi instinkt, men hava tað framum, at tey kunnu meta um og taka eina tilvitandi avgerð, at broyta seg sjálvi og sít lív permanent, við at lata eitt instinkt nóast, meðan tey royna at koma hjá, ella í minsta lagi dempa tað. Harafturimóti reka djór allar sínar dagar fyri teimum vimum, ið instinktin hjá teimum skapa. Hjá einari leyvumammu, ið svoltar og kann velja millum at eta ungar sínar ella doyggja í hungri, er tað eins og at kasta lut um, hvat hon skal gera: bæði instinktin draga hvørt í sína ætt, og av tí at leyvan ongantíð kann taka eina tilvitandi avgerð og gera sær sjálvari eitt moralskt prinsipp, eina lívreglu at ganga eftir, er tað altíð tilvildarlígt, tað hon ger. Óðrvisi er tað hjá menniskjunum, ið vanliga kunna seta eitt ella annað mark fyri, hvussu gjarna tey vilja liva. Tey flestu vilja treyðugt drepa nakran, hóast tey eru gørhungraði, summi vilja heldur ikki stjála, o.s.f. Tað ber til at venja ein hund at gera góðgerðir, antin við at hótta hundin, um hann ikki ger tað, ella við at geva honum onkra lón fyri at gera, sum hann verður biðin. Men tað ber líka so væl til, at lera hann at bita hvønn mann. Hann kann hvorki

vera „góður“ ella „óndur“, tí hann skilir ikki, hvat hann ger — hann ger tað bara, tað veri seg tí at hann verður tvungin av instinktum, ella tí at hann er vandur (heila-vaskaður) til at gera tað. Óvugt menniskjum kann hundurin aldri víkja undan tilkari venjing og meta um lutimir rúndan um seg. Hvat hann so ger, so er tað 100% egoistiskt, av tí at hann ikki setur spurning við, men bert ger tað, ið lónar seg hjá honum. Hann er sum leir í hondum okkara, og kann umprogrammerast, næstan líka lætt sum ein robottur. Tað er eyðsæð, at tað er neyðugt at skilja HVÍ tað, tú gert, er gott, skalt tú kunna kallast moralskur. Og hetta er ikki serliga torført, í øllum førum ikki hjá vaksnum menniskjum. Vit vita, at sumt eru skaðiligt og at sumt er norandi, og vit kunnu taka lívlangar avgerðir um, hvussu vit vilja liva. Gera vit ikki hetta, so eru vit sum djórini, ið reka fyri teimum vimum, sum móttíðandi instinkt teirra skapa, og tí ongantíð koma nakra meningsfulla leið, moralskt.

Og hetta er ein tann størsta orsøkin til, at eka kristin menniskju valla kunnu kallast moralsk. Eins og hundar gera tey bert tað, ið lónar teimum mest. Tey halda seg hava tey lív, ið tey skulu liva, annað stutt og hitt ævigt, og at vit menniskju bert kunnu velja, í hvørjum av hesum báðum lívunum vit vilja hava tað gott. Vilt tú vera kristin, mást tú nokta tær sjálvum nógvur av teimum njótingum, ið hesin heimurin hevur at bjóða, men afturfyri fært tú ríkiliga afturgoldið við góðum og tí næsta lívinum, sum skal vara í allar ævir. Hetta lívið, vit nú liva, er nógv styttri, so tann kristna avgerðin tykist at vera ein góður handil. So skal tú bert læra at liva við hvønn dag at skula lovrísa einum tyranniskum valdsgrudi, ið kastar menn sum Ghandi í eldovnin (av tí at tey velja hinduismuna heldur enn kristindóm, sjálvt eftir at hava lisið Bibliuna), men ber yvir við ilgerðum hjá monnum sum Paulusi, tí at hesir vilja at geva seg undir Hann. Lætt er at siggja, at kristindómurin er hvorki góður ella sannur — Biblían er jú full av mótsætningum og prísar Gudi fyri at hava dripið børn. Tá komið er so langt, royna tey trúgvandi vanliga at snúva sær undan á annan hátt, vitandi um, at einki logiskt grundarlag er fyri pástandum teirra, og vilja so vera við, at vit menniskju ikki kunnu døma um gott og ilt, (hóast Biblían sjálf sigur, at vit kunnu — træ kunnleikans um gott og ilt) og at vit tí eiga at lurta eftir Gudi. Kunnu vit ikki meta um gott

og ilt, hvussu vita vit so, at Gud er góður? Og kunnu vit ikki meta um gott og ilt, hvussu kunnu vit so revsast so hart fyri misgerðir okkara (og hvussu kann nakað eita „misgerðir“, um eingin veit, hvat er rætt og hvat er skeivt??). Við at siga, at „Harrans vegir eru órannsakandi“, og við kortini at velja at vera Honum lýðin, vísa tey í roynd og veru, at tey ikki hava nakra hómving av, hvat tað er, tey gera. „Vit gera bert sum vit vera biðin at gera“, siga tey. — Minni hetta ikki um, tá ið onkur orvitsknokkur sigur, at „Róddimar bóðu meg gera tað“, „Hundur mín bað meg gera tað“ ella „Jodie Foster bað meg gera tað“? Við at gera so, sleppa tey eisini øllum grundgevingum og royna so tann einasta mátan, ið er eftir, at tosa fyri eina sak: AT VISA TIL EIN AUTORITET, sum kann stuðla sök teirra, í hesum fori sjálvan Skapara heimsins.

Hesir tveir hettirnir at tosa fyri eina sak eru kanska torførir at skilja, uttan so at eitt dómi verður givið: Kemur ein maður til mína hurð og biður um eitthvørt, sum tykist mær púra órimiligt, nýðist hann at nýta ein av hesum báðum hettum (at grundgeva ella at vísa til ein autoritet) til at fáa meg at lova honum innar. Sigur hann til dómis, at hann ætlar sær at koma innar fyri at leita gjøgnum øll húsin og síðani at taka børn míni við sær avstað aftur, so skuldi hann givið góðar grundir, sum jú ikki er annað enn rimiligt, fyri hesum. Hann kundi t.d. sagt, at orsøkin til, at hann skal leita gjøgnum húsin, er, at hann hevur sæð eina slangu fara inn um dýrnar og at børnin skulu við honum, tí at hann ætlar sær at koyra tey á sjúkrahúsið beinanvegin, skuldi onkur nú verið blivin bitin og ikki sagt frá tí at hann ikki fekk so ógilaigt ilt. Hetta tykist sera rimiligt, hóast ein neyvan hevði latið ein fremmandan farið avstað við børnum sínum, uttan at ein sjálvrur fór við. Hinvegin kundi maðurin púrt noktað at givið góðar grundir til, at tí átti at lovað honum innar, og pástaðið, at hann var lögreglumaður og at tað ikki rakaði teg, hví hann skuldi innar. Hetta er at vísa til ein autoritet, men gjørdi hann hetta, so hevði eitthvørt skilafólk í minsta lagi vilja sæð hansara lögregluskeltið: hann skuldi PRÓGVA, at hann veruliga var lögreglumaður. — Vil hann heldur ikki tað, so hevur hann einki at styðja seg til — tað, hann biður um, er púra órimiligt, tí at sak hansara hongur í leysari luft.

Jesus varð biðin um júst

hetta; at prógva, at hann var frá Gudi. Hetta man hava verið tí, at hann bað fólk um at gera sum hann segði, uttan at siga hví tað var rætt at gera so og so. Men Jesus noktaði púrt fyri at prógva, at hann var tann, hann segði seg vera („Ein ónd og ótrúgv slekt leitar um tekin“, Matt. 12:39, og „Ikki skal nakað tekin verða givið hesi slekt“, Mark. 8:12). Hann helt seg hava rætt at krevja, at fólk skuldi gera, sum hann segði, uttan at hann nýðdist at siga hví (grundgeva), heilt einfalt tí at hann var Gud, men tað noktaði hann at prógva. Tí er sök hansara akkurat líka idiotisk sum tann hjá tí sokallaða politistinum omanfyri.

Kom nú, Føroyar! Vit valdu ikki at gerast kristin tjóð, og enn ganga vit undir sama okki sum forfedrar okkara, tó ikki við hótunum um at missa høvdi, men heldur við hótunum um at verða pind um ævir í Helvitiseldi, sum verða teskaðar í oyru okkara frá barnsbeini av. Vit nýðast (ella lokkast við nógvum peningi) at geva hátíðarlig lyftir um at tæna hesum átrúnaði BEINT ADRENN vit gerast vaksins og tilvitandi — sum 14-ára gomul børn. Komandi hátíðarhaldið „Føroyar Kristnar í 1000 Ár“ er nakað, vit eiga at skammast um heldur enn at gleðast um. Tað vitnar bert um, at vit hava verið lumpaði í túsund ár og ikki hava fatað tað enn, at vit eru heilavaskaði eins og hundar og enn ikki hava slitið okkum leys. Man tað vera av berari tilvild, at næstan øll, ið „finna sannleikan“ í Føroyum, eru kristin, meðan tey, ið „finna sannleikan“ í Tibet, eru buddhistar?

Vit eru ikki kristin allíka-væl — hetta sást av tí lítlu undirtøkuni, ið var, at bjóða flóttafólki úr Kosovo til landið (ikki tí at eg taki undir við hesari avgerð — man tað ikki hava verið tí, at tey vóru muslimar, at vit ikki vildu hava tey higar?) — „Av hesum eru Guds børn og djevulsins børn kunn; hvør, sum ikki fremur rættvísi, er ikki av Gudi“ (1. Jóh. 3:10). - Tað minsta vit kunnu gera er at vera erlig.

„Hygg burtur frá tí nari verð, so skalt tú siggja alla verðina“, Føroyar.

John Johannesen

(Bláðið skal gera vart við, at hövundurin av hesi grein ikki er tann John Johannesen, sum starvast sum blaðmaður á Sosialinum)